

> Retouradres Postbus 20901 2500 EX Den Haag

De heer **B**

Ministerie van
Infrastructuur en Milieu
Plesmanweg 1-6
Den Haag
Postbus 20901
2500 EX Den Haag
Contactpersoon

Ons kenmerk
IENM/BSK-2016/14259

Datum **14 MAART 2016**
Betreft Uw brief van 4 januari 2016 inzake de rol van het
microbioom bij de beoordeling van de risico's van ggo's
voor mens, dier en milieu

Geachte heer B,

Graag dank ik u voor uw brief van 4 januari jl. over de beoordeling van de risico's van genetisch gemodificeerde organismen (ggo's) voor mens, dier en milieu en de betekenis daarbij van het microbioom. Ik waardeer het dat u mede namens de heren S, Van M en Z de moeite hebt genomen om uiteen te zetten waarom u hiervoor aandacht vraagt. Over uw inhoudelijke vragen heb ik advies gevraagd aan het RIVM. Dat advies heb ik als bijlage aan deze brief toegevoegd. Die advisering heeft er toe geleid dat beantwoording van uw brief meer tijd dan gebruikelijk heeft gekost.

Het RIVM bevestigt in haar advies dat bij de beoordeling van ggo's in alle gevallen gebruik wordt gemaakt van de meest actuele wetenschappelijke kennis die beschikbaar is. Voorts geeft het RIVM aan dat mogelijk schadelijke effecten op functionele groepen van het microbioom, de aanwezigheid van endofyten en de concentratie van salvestrolen in voldoende mate in de milieubeoordeling van ggo's betrokken worden en kunnen worden.

Uw brief biedt volgens het RIVM onvoldoende aanknopingspunten om meer aandacht te besteden aan het microbioom in de milieurisicobeoordeling dan nu reeds het geval is. Ten aanzien van de effecten op het microbioom van glyfosaat dat in of op genetisch gemodificeerde planten aanwezig is, bevestigt het RIVM dat het primaire kader voor de beoordeling van gewasbeschermingsmiddelen en de mogelijk schadelijke effecten daarvan, voorafgaand aan toelating en gebruik, is bepaald in de Europese regelgeving en de Wet gewasbeschermingsmiddelen en biociden. Er is dan ook geen reden is om de milieurisicobeoordeling voor ggo's op dit punt aan te passen.

Uit het bovenstaande volgt dat bij de beoordeling van de risico's van ggo's voor mens, dier en milieu in voldoende mate met de in uw brief genoemde aspecten rekening gehouden wordt en kan worden.

Bij navraag is mij overigens gebleken dat u in april 2015 aan de COGEM de vraag heeft gesteld om nader onderzoek te entameren naar de effecten van ggo's en handelingspraktijken met ggo's op het microbioom. Uw vraag is destijds door de COGEM beantwoord.

Ik vind het in dit verband van belang om op te merken dat de COGEM mij in het

kader van haar adviesopdracht — gevraagd en ongevraagd — signaleringen doet toekomen over wetenschappelijke ontwikkelingen die relevant zijn voor de veiligheidsbeoordeling van ggo's. De COGEM houdt ook nauwlettend de ontwikkelingen op de door u aangebrachte aspecten bij. Op dit moment ziet ook de COGEM onvoldoende aanknopingspunten voor meer aandacht voor het microbiom in de milieurisicobeoordeling dan de aandacht die daar nu reeds aan wordt gegeven.

Ministerie van
Infrastructuur en Milieu
Ons kenmerk
IENM/BSK-2016/14259

Het spreekt voor zich dat de wetenschappelijke adviesorganen die de overheid adviseren (naast COGEM zijn dat onder andere het RIVM en het RIKILT) de wetenschappelijke ontwikkelingen nauwlettend blijven volgen en waar relevant signaleringen uitbrengen als aandacht of actie geboden is om de veiligheid van ggo's voor mens, dier en milieu te blijven waarborgen. Ook in Europees kader worden wetenschappelijke ontwikkelingen op de voet gevolgd door de Europese Commissie en de European Food Safety Authority (EFSA).

Tot slot merk ik op dat ik recent een onderzoeksprogramma heb geïnitieerd over nieuwe ontwikkelingen in de biotechnologie. Dat programma wordt uitgevoerd door Technologiestichting STW en biedt expliciet ruimte voor nader wetenschappelijk onderzoek naar het microbiom in relatie tot biotechnologische toepassingen.

Aangezien uw brief ook in kopie is toegezonden aan de Tweede Kamer, de COGEM, het RIKILT en de ministeries van EZ en VWS zal afschrift van deze brief ook aan genoemde instanties worden verstrekt.

Ik hoop u met deze brief en het advies van het RIVM voldoende te hebben geïnformeerd over dit belangrijke onderwerp en dank u nogmaals voor uw bijdrage.

DE STAATSSECRETARIS VAN INFRASTRUCTUUR EN MILIEU,

(w.g.)

Sharon A.M. Dijkma